



हरियाणा विद्यालय शिक्षा बोर्ड

अङ्कानां पाठ्यक्रमस्य अध्यायानुसारम्विभाजनम् (2025-26)

कक्षा:—माध्यमिक परीक्षा सह पूर्व मध्यमा विषय:संस्कृत साहित्य कोड:1001 SKS

सामान्यनिर्देशाः—

1. सम्पूर्णपाठ्यक्रमस्य आधारे एका वार्षिकी परीक्षा भविष्यति।
2. वार्षिकी परीक्षा अ 80 अङ्कानां भविष्यति एवं च आन्तरिकं मूल्याङ्कनं अ 20 अङ्कानां भविष्यति।
3. आन्तरिकमूल्याङ्कनस्य कृते निम्नानुसारम् आवधिकं मूल्याङ्कनं भविष्यति—
 - (i) 6 अङ्कानां कृते - 3 सैट (SAT) परीक्षाणाम् आयोजनं भविष्यति। तासु परीक्षासु अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 06 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।
 - (ii) 2 अङ्कयोः कृते- एका अर्धवार्षिकी परीक्षा भविष्यति। यस्या अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 2 अङ्कयोः भाराङ्को भविष्यति।
 - (iii) 2 अङ्कयोः कृते - शिक्षकाः कक्षा -कक्षयोः सहभागितायाः (CRP) कृते मूल्याङ्कनं करिष्यन्ति एवं च अधिकतमौ द्वौ अङ्कौ अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने दास्यन्ति।
 - (iv) 5 अङ्कानां कृते- छात्राः परियोजनाकार्यं करिष्यन्ति। यस्य अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 05 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।
 - (v) 5 अङ्कानां कृते- छात्राणाम् उपस्थितेः अनुसारेण अधिकतमाः 05 अङ्काः प्रदीयन्ते-

75% तः	80% पर्यन्तम् = 01 अङ्कः
80% तः उपरि	85% पर्यन्तम् = 02 अङ्कौ
85% तः उपरि	90% पर्यन्तम् = 03 अङ्काः
90% तः उपरि	95% पर्यन्तम् = 04 अङ्काः
95% तः उपरि	= 05 अङ्काः



पाठ्यक्रमस्य संरचना (2025-26)

कक्षा:—माध्यमिक परीक्षा सह पूर्व मध्यमा विषय:संस्कृत साहित्य कोड:1001 SKS

क्रम-संख्या	आकलनबिन्दवः	अङ्का
1.	खण्डः 'क' पंचतंत्रम्(मित्रसम्प्राप्ति:—अश्लीलांशवर्जा) - गद्यांशयोः पद्यांशयोर्वा – एकतरस्य हिन्दीव्याख्या - कथासारः/शब्दार्थः	(16) 10 6
2.	खण्डः 'ख' वैदिक गीता (1—3 अध्यायाः)स्वामीआत्मानन्दकृतव्याख्या - श्लोकयोर्हिन्दीव्याख्या - प्रमुखप्रकरणानां सारः	(16) 10 6
3.	खण्डः 'ग' यजुर्वेदस्य एकत्रिंशो द्वात्रिंशश्च अध्याया(महर्षिदयानन्दकृतव्याख्या) - मन्त्रव्याख्या - कण्ठस्थीकृतमन्त्रद्वयलेखनम्	(12) 6 6
4.	खण्ड 'घ' सत्यार्थप्रकाशः (पंचमसमुल्लासः) – महर्षिदयानन्दः	10
5.	साहित्यसुधा भागः – 2 आचार्यमेधाव्रतः	10
6.	खण्डः 'ङ' बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः बहुविकल्पीयप्रश्नाः एकैकस्याङ्कस्य सम्पूर्णपाठ्यक्रमात् निश्चिताः सन्ति।	16
	योगः	80
	आन्तरिक—मूल्याङ्कनम्	20
	सम्पूर्णाङ्काः	100



खण्ड: 'क'—पंचतंत्रम् (मित्रसम्प्राप्तिः)
श्लोकानां सस्वरगायनम्, अर्थज्ञानम्, भावार्थबोधनम्, प्रसङ्गज्ञानम्, अन्वयपरिज्ञानं च। गद्यवाचनस्याभ्यासः, गद्यांशस्य सरलार्थज्ञानम् (उभयोः गद्यांशपद्यांशयोः)। कर्तृपदानां कियापदानां विशेषण-विशेष्ययोः च परिज्ञानम्। कथाधारितप्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन वाक्येन च अभ्यासः, साररूपेण कथाज्ञानम्।
खण्ड: 'ख'—वैदिकगीता(1-3 अध्यायः)
श्लोकानां सस्वरगायनम्, अर्थज्ञानम्, भावार्थबोधनम्, प्रसङ्गज्ञानम्, अन्वयपरिज्ञानम् श्लोकाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च अभ्यासः। पाठे आगतानां पर्यायपदानां विलोमपदानां विशेष्यविशेषणपदानां कर्तृपदानां कियापदानां च ज्ञानम्।
खण्ड: 'ग'—यजुर्वेदस्य एकत्रिंशो द्वात्रिंशश्च अध्याया
मन्त्राणां शुद्धोच्चारणम्, मन्त्रार्थानां ज्ञानम्, मन्त्राणां भावार्थबोधनम्। अन्वयस्य ज्ञानम्। मन्त्राधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च अभ्यासः। मन्त्रे आगतानां पर्यायपदानां विलोमपदानां विशेष्य-विशेषणपदानां अवबोधः।
खण्ड: 'घ'— सत्यार्थप्रकाशः (द्वितीयसमुल्लासः)
समुल्लासपरिचयः, गद्यवाचनस्य अभ्यासः, गद्यांशाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासः, प्रश्ननिर्माणस्य अभ्यासः।
खण्ड: 'ङ'— साहित्यसुधा भागः-2
गद्यवाचनस्य अभ्यासः, गद्यांशस्य सरलार्थज्ञानम्, गद्यांशाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासः, प्रश्ननिर्माणस्य अभ्यासः। गद्यांशान्तगतानां पर्यायपदानां विलोमपदानां विशेष्य-विशेषणपदानाञ्च ज्ञानम्।



मासिक पाठ्यक्रमस्य शिक्षण-योजना (2025-26)

कक्षा:—माध्यमिक परीक्षा सह पूर्व मध्यमा विषय:संस्कृत साहित्य कोड:1001 SKS

मास	पाठ्यपुस्तकस्य नाम	पाठ्यबिन्दवः	शिक्षणस्य कालांशाः	पुनरावृत्ते : कालांशाः
अप्रैल	सत्यार्थप्रकाशः (पंचमः समुल्लासः) यजुर्वेदभाष्यम् (एकत्रिंशोऽध्यायः) वैदिकगीतासाहित्यसुधा (द्वितीयो भागः)	वानप्रस्थाश्रमविधिः 1—4मन्त्राः 1—10 श्लोकाः 1—3 पाठाः	4 4 5 4	— 1 2 1
मई	सत्यार्थप्रकाशः (पंचमः समुल्लासः) यजुर्वेदभाष्यम् (एकत्रिंशोऽध्यायः) वैदिकगीता साहित्यसुधा (द्वितीयो भागः)	संन्यासाश्रमविधिः 5—8मन्त्राः 11—20 श्लोकाः 4—6 पाठाः	3 4 6 3	1 1 3 1
जून	ग्रीष्मावकाशेषु संस्कृतसम्बद्धगतिविधयः			
जुलाई	यजुर्वेदभाष्यम् (एकत्रिंशोऽध्यायः) वैदिकगीता साहित्यसुधा (द्वितीयो भागः) पंचतंत्र	9—12 मन्त्राः 21—30 श्लोकाः 7—9 पाठाः प्रथमा कथा	4 7 4 2	2 2 1 1
अगस्त	यजुर्वेदभाष्यम् (एकत्रिंशोऽध्यायः) वैदिकगीता साहित्यसुधा (द्वितीयो भागः) पंचतंत्र	13—16 मन्त्राः 31—40 श्लोकाः 10—12पाठाः द्वितीया कथा	4 6 4 2	2 2 1 2



सितंबर	यजुर्वेदभाष्यम् (एकत्रिंशोऽध्यायः) वैदिकगीता साहित्यसुधा (द्वितीयो भागः) पंचतंत्र	17–20 मन्त्राः 41–50 श्लोकाः 13–15 पाठाः तृतीया कथा	4 7 4 2	1 2 2 2
अक्टूबर	यजुर्वेदभाष्यम् (31+32 अध्याया) वैदिकगीता (प्रथमद्वितीयाध्यायौ) साहित्यसुधा (द्वितीयो भागः) पंचतंत्र	21–22 मन्त्रौ (31 तमस्य) 1–2 मन्त्रौ (32 तमस्य) 51–56 (प्रथमाध्यायस्य) 1–5 (द्वितीयाध्यायस्य) 16–18 पाठाः चतुर्थी कथा	4 6 4 2	2 3 4 2
नवंबर	यजुर्वेदभाष्यम् (द्वात्रिंशोऽध्यायः) वैदिकगीता (द्वितीयोऽध्यायः) साहित्यसुधा (द्वितीयो भागः) पंचतंत्र	3–6 मन्त्राः 6–15 श्लोकाः 19–21 पाठाः पंचमी कथा	4 7 4 2	2 3 2 1
दिसंबर	यजुर्वेदभाष्यम् (द्वात्रिंशोऽध्यायः) वैदिकगीता (द्वितीयोऽध्यायः) साहित्यसुधा (द्वितीयो भागः) पंचतंत्र	7–12 मन्त्राः 16–28 श्लोकाः 22–30 पाठाः षष्ठी कथा	5 5 3 2	1 2 1 1
जनवरी	यजुर्वेदभाष्यम् (द्वात्रिंशोऽध्यायः) वैदिकगीता साहित्यसुधा (द्वितीयो भागः)	13–16 मन्त्राः तृतीयोऽध्यायः सुबन्तप्रकरणादन्तर्पर्यन्तम्	4 5 7	2 2 3



फ़रवरी	यजुर्वेदभाष्यम् (31+32 अध्यायौ)	आवृत्ति:	5	-
	वैदिकगीता (1-3 अध्यायाः)	आवृत्ति:	6	-
	साहित्यसुधा (द्वितीयो भागः)	आवृत्ति:	6	-
	पंचतंत्रम् (मित्रसम्प्राप्तिः)	आवृत्ति:	4	-
	सत्यार्थप्रकाशः (पंचमसमुल्लासः)	आवृत्ति:	3	-
मार्च	वार्षिकी परीक्षा			





विशेषकथनम्—

विषयशिक्षकेभ्यः मन्तव्यो दीयते यत् ते छात्राणां शब्दावल्याः अवधारणाश्च स्पष्टतां वर्धनाय अध्यायेषु प्रयुक्तायाः शब्दावल्याः परिभाषात्मकशब्दानां टिप्पणीपुस्तिका सज्जीकरणाय च निर्देशं कुर्युः।

निर्धारितपुस्तकानि—

1. पंचतंत्रम्
2. वैदिकगीता (स्वामिआत्मानन्दकृतव्याख्या)
3. यजुर्वेदभाष्यम् (महर्षिदयानन्दकृतव्याख्या)
4. सत्यार्थप्रकाशः (महर्षिदयानन्दः)
5. साहित्यसुधा भागः-2 (आचार्यमेधाव्रतः)





प्रश्नपत्रस्य प्रारूपम् (2025-26)

कक्षा:—माध्यमिक परीक्षा सह पूर्व मध्यमा विषय:संस्कृत साहित्य कोड:1001 SKS

प्रश्नानां प्रकारः	अङ्काः	संख्या	विवरणम्	पूर्णाङ्काः
वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	1	16	16 बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः	16
अतिलघूत्तरात्मकप्रश्नाः	2	10	मंत्रकण्ठस्थीकरणम्, गद्यपद्यव्याख्या	20
लघूत्तरात्मकप्रश्नाः	4	5	प्रश्नाः, श्लोकव्याख्या	20
दीर्घ-उत्तरात्मकप्रश्नाः	6	4	मन्त्रव्याख्या, कथासारः, अध्यायसारः	24
योगः		35		80

